

A Soft-Hearted Troll

เชียง

ชุมชนบ้านนาบอน อำเภอเมืองเลย

จังหวัดเลย

The best time to plant a tree was 20 years ago. The second best time is now.

Chinese Proverb

บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเลยที่ไหลคดเคี้ยวในอาณาเขตป่าชุมชนบ้านนาบอน อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ยังคงอุดมด้วยไม้ใหญ่จำนวนมาก หนึ่งในนั้นคือ เชียง ต้นไม้ที่ขึ้นชื่อที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัด จากการสอบถามผู้เฒ่าผู้แก่ที่เคยเห็น เชียง ต้นนี้มานานจากรุ่นสู่รุ่น ประเมินกันว่าน่าจะมียุอายุราวสองร้อยปี ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของเชียงที่จัดเป็นยักษ์ใหญ่นิสัยดี กินง่ายอยู่ง่าย หากไม่โดนรบกวน อย่างหนักหรือสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงกะทันหัน ต้นเชียงก็จะเติบโตไปได้เรื่อยๆ และมีอายุยืนยาวหลายร้อยปี

ปะเหมาะกับบริเวณดังกล่าวถูกใช้เป็นสถานที่เฝ้าศพมาแต่อดีต และเป็นที่รู้จักกันในชื่อ 'ป่าช้าบ้านนาบอน' ทำให้บรรยากาศเงียบสงบขยับดิกรขึ้นเป็นสังข์ วงเวง ในความรู้สึกของผู้คน จึงดูเหมือนไม่มีใครกล้าเข้ามาตัดต้นไม้แถบนี้ และส่งผลให้เชียงยักษ์ขยายพุ่มจนขยายวงล้อมถึงขนาดสี่สิบคนโอบ

ต้น 'เชียง' หรือ 'เชียง' แล้วแต่การออกเสียงสำเนียงของแต่ละท้องถิ่น มักพบใกล้แหล่งน้ำหรือลำห้วยเพราะเติบโตได้ดีในบริเวณที่มีความชื้นสูง แต่คุณลักษณะที่ออกจะขัดแย้งกับสายตาก็คือ แม้จะมีลำต้นสูงใหญ่แต่จัดเป็นไม้เนื้ออ่อน เหตุผลหนึ่งที่ทำให้โตได้รวดเร็ว เพราะมันปราศจากแก่นไม้แข็งแกร่งในตำแหน่งแกนกลางลำต้นและยังปราศจากรากแก้วที่ยึดลึก ยักษ์ใหญ่หัวใจอ่อนโยนจึงต้องพัฒนารากฝอยจำนวนมาก แผ่กระจายยึดเกาะผืนดินอยู่ทั่วไปเพื่อคอยดูดซึมธาตุอาหาร แต่ก็ทำได้เพียงบริเวณผิวหน้าดินจนถึงใต้ดินระดับตื้นๆ ประมาณ 30-50 เซนติเมตรเท่านั้น เชียงจึงต้องมีพุ่มไม้ใหญ่โตเป็นเอกลักษณ์เพื่อเพิ่มความมั่นคงให้ฐานล่างรองรับเรือนยอดด้านบนที่สูงลิ่วและแผ่กว้างได้ เปรียบเหมือนคนตัวใหญ่พยายามยืนกางขาเพื่อให้ทรงตัวมั่นคงกว่าการยืนเท้าชิดนั่นเอง

A Soft-Hearted Troll

เชียงเป็นต้นไม้ที่นิยมเลือกทำรั้วเพราะใบหนาเป็นพุ่ม ให้ร่มเงาเย็นสบาย กิ่งก้านสูง ปลอดภัยจากการถูกรบกวน ต้นเชียงในบางพื้นที่จึงได้ชื่อว่า 'ต้นฝั่ง' หรือ 'ต้นยวนฝั่ง' หรือ 'ต้นเลียงฝั่ง' สำหรับเชียงใหญ่ต้นนี้ในอดีตก็เคยเป็นศูนย์รวมของรังผึ้งราว 20-30 รัง ร่องรอยเหมือนแผลเป็นบนลำต้นมาจากการตอก 'ทอย' ของชาวบ้าน ซึ่งเป็นการตอกไม้หรือแท่งเหล็กลงบนลำต้นเพื่อป็นขึ้นไปตีผึ้งและเก็บรังขาย แต่ภายหลังชุมชนบ้านนาบอนพร้อมใจกันเลือกเดินเส้นทางอนุรักษ์ จึงไม่อนุญาตให้เก็บรังผึ้งอีกและเริ่มจัดพิธีบวชป่าครั้งแรกราวปี 2544 เมื่อไม่ถูกรบกวน เชียงใหญ่จึงได้ต้อนรับฝูงผึ้งเพื่อนเก่าของมันอีกครั้ง

นอกจากฝั่งแล้ว ยังมีบรรดาสมนไพรล้ำค่าอีกหลากหลายที่พึ่งพาพึ่งมาของเชียงใหญ่ อาทิ น้ำนมราชสีห์ สะพุล รวงแดง สมอพิเภก เตยหอม เปล้าใหญ่ ไพล ฯลฯ จนมีการปรับปรุงพื้นที่ให้กลายเป็นสวนสมุนไพรคู่กับป่าชุมชน ตลอดจนร่วมมือร่วมใจกับมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเลย เพื่อดำเนินการปลูกสมุนไพรมิเพิ่มเติมอีกด้วย

ครั้งต้นเชียงได้รับเลือกเป็น 1 ใน 65 ต้นไม้ใหญ่ 'รุกขมรดกของแผ่นดิน ได้ร่วมพระบารมี' เมื่อปี 2558 ชุมชนบ้านนาบอนได้เริ่มพัฒนาพื้นที่เป็นจุดแวะชมต้นไม้ใหญ่และให้ความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพร นักวิชาการป่าไม้เสนอให้ทำสะพานหรือทางเดินล้อมโคนต้นเพื่อป้องกันนักท่องเที่ยวเข้าเหยียบย่ำพื้นที่รอบๆ และส่งผลกระทบถึงระบบรากในระยะยาว ชาวบ้านจึงสร้าง 'ซิวแตะ' หรือสะพานไม้ไม้สานขัดแตะอันเป็นภูมิปัญญาของคนล้านนา โดยออกแบบเป็นทางเดินวงกลมรอบต้นและยกสูงจากพื้นดิน

ก่อนเริ่มสร้างมีเสียงท้วงติงถึงความไม่ทนทานของไม้ไผ่ซึ่งใช้งานได้เพียงระยะสั้นๆ แล้วก็มีผู้ตั้งข้อสงสัยว่า กระทั่งผู้นำชุมชนก็ยังยืนยันคัดเลือกเดิมด้วยเหตุผลที่น่าประทับใจ นั่นคือไม่ใช่วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่น ประหยัดงบประมาณก่อสร้าง หากทดแทนได้ง่าย ไม่ทนมากก็ไม่เป็นไร เพราะหากถึงคราวต้องสร้างซิวแตะขึ้นใหม่จริงๆ ก็ถือเป็นโอกาสดีที่จะได้จัดกิจกรรมชักชวนทุกคนมาลงมือลงแรงกัน กระชับความสัมพันธ์ของชุมชน

น่าดีใจที่หลากชีวิตล้อมรอบเชียงใหญ่ต้นนี้มีความกลมเกลียวปรองดองกันโดยมิได้นัดหมาย

